

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра психології та
соціальної роботи

03/16

Курсова робота на тему:
«Технологія використання
опитувальника Шмішека для
визначення акцентуацій особистості»

Виконала:
студентка групи ПС - 21
Дембіцька Вікторія Валеріївна

Керівник:
доктор психол. наук, проф.
Фурман А.В.

Тернопіль 2017р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Психологічна суть акцентуацій характеру та особистості людини	
1.1 Поняття про акцентуації характеру.....	5
1.2 Типологія акцентуацій характеру та особистості (за К.Леонгардом).....	8
РОЗДІЛ 2. Емпіричне дослідження акцентуації характеру за психологічними типами	
2.1 Опис методики та процедури дослідження.....	13
2.2 Аналіз емпіричних результатів дослідження.....	14
2.3 Загальні рекомендації респондентам щодо застосування інформації за акцентуаціями характеру.....	22
РОЗДІЛ 3. Психодіагностичний портрет як самопрезентація	25
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Вплив характеру позначається на особливостях поведінки людини. Характер людини пов'язаний з її інтересами, потребами і найбільше виявляється в тому, що саме для неї відіграє важливе значення. Проте риси характеру впродовж життя можуть зазнавати певних змін. Характер тісно пов'язаний із системою стосунків особистості з іншими людьми, навколишнім світом [1]. Людей відрізняють один від одного не тільки вродженими індивідуальними властивостями, а й динамікою розвитку, пов'язаною з плином їх життя. Поведінка людини залежить від того, в якій сім'ї вона виросла, в якій школі навчалася, хто за професією, у якому соціальному колі обертається [13]. Тобто відмінності людей між собою багатопланові - це розходження інтересів, переконань, досвіду, знань, здібностей і умінь, темпераменту і характеру.

Отож для глибокого розуміння сутності кожної людини потрібно глибше вивчати її характер та акцентуації [25]. Акцентуації, як правило, починають з'являтися у підлітковому віці, саме тоді, коли відбувається формування особистості, характеру, коли міжособистісні конфлікти так чи інакше позначаються на подальшому житті підлітка. Тому важливу роль відіграє діагностика акцентуації характеру, які під впливом психотравмувальних факторів здатні переходити у патологічний стан.

Проблема дослідження полягає в точній діагностиці акцентуацій темпераменту і характеру, тому що так як грань між ними дуже тонка. Важливо розуміти, що названі акцентуації - це крайня ступінь норми, а не хвороба [17].

Зв'язок роботи із суспільною практикою. В особистісній структурі акцентуації займають провідну роль і багато в чому визначають якість життя особи. Знаючи свою тенденцію певного типу акцентуації, людина може застосовувати свої сильні сторони у певній діяльності та ефективно в ній розвиватися. У такий спосіб вона зможе розкрити свій особистісний потенціал.

Стан дослідженості проблеми: вивченням акцентуацій характеру і особистості займалися К. Шнайдер, Р. Штутте, Е. Кречмер, П. Б. Ганнушкін,

К. Леонгард, Г. Е. Сухарев, А.Е. Личко, В.М. Бехтерев, О.В. Кербіков, С.І. Подмазін, А.В. Фурман та ін.

Метою курсової роботи є розробка та використання психодіагностичної технології опитувальника Шмішека для визначення акцентуацій особистості.

Об'єктом вивчення є акцентуації людини як особистості у їх системних проявах.

Предмет дослідження: особливості поведінки особистості з різними типами акцентуацій характеру.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення **таких завдань:**

- дати визначення поняття «акцентуації характеру»;
- перерахувати і дати коротку характеристику типології акцентуацій темпераменту і характеру особистості;
- описати опитувальник Шмішека та процедуру обстеження;
- провести емпіричне дослідження, пов'язане з методиками визначення акцентуації характеру, позначити особливості проведеного дослідження, здійснити кількісний та якісний аналіз результатів дослідження, надати загальні рекомендації респондентам, щодо застосування інформації за акцентуаціями характеру.

Для розв'язання поставлених завдань використано такі **методи дослідження:** аналіз літературних джерел, синтез зібраної інформації, узагальнення та конкретизація отриманої інформації, спостереження, проведення методики.

Вибірка емпіричного дослідження становила 20 осіб віком 16-62 років.

РОЗДІЛ 1

ПСИХОЛОГІЧНА СУТЬ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ ТА ОСОБИСТОСТІ ЛЮДИНИ

1.1 Поняття про акцентуації характеру

Слово «характер» в перекладі з грецького означає «друк», «чеканка». У характері зберігаються першочергові, найбільш істотні межі даної особистості, які йко виявляються в її поведінці [6]. Що стосується рис характеру, то вони є стійкими індивідуальними особливостями, проте не є незмінними [24]. Характер тісно пов'язаний з системою відношень особистості до світу та до навколишнього ередовища [15].

У психології характеру, поряд з поняттям «риси характеру», «особливості характеру», існує і поняття «акцентуація характеру».

Поняття «акцентуації» вперше було введено німецьким психіатром і психологом Карлом Леонгардом. Саме він і розробив і описав всім відому класифікацію типів акцентуації особистості. Проте у нашій країні набула популярності класифікація, яка була запропонована дитячим психіатром Личко А.Е. Зауважимо, що «однак і в тому, і в іншому підході зберігається загальне розуміння сенсу акцентуації» [2].

У роботах К. Леонгарда використовуються поєднання "акцентована особистість", і "акцентуєвані риси характеру". Також К. Леонгард замінив термін "психопат" на термін "акцентована особистість". Акцентуація характеру, за Леонгардом, це щось проміжне між психопатією і нормою [22]. На його думку акцентуєвані особистості - це не хворі люди, це здорові індивіди зі своїми індивідуальними особливостями. Проте К. Леонгард так і не дає чіткої відповіді щодо того, де ж межі, які відокремлюють акцентуєваних від психопатів та від неакцентуєваних [3; 18].

Акцентуйовані характери залежать від факторів навколишнього світу, а не від природно-біологічних властивостей, адже саме вони накладають відбиток на стиль життя людини [20].

Акцентуація передбачає посилення ступеню певної риси. Що в кінцевому результаті робить цю рису акцентуйованою. Проте ці риси далеко не такі численні, як індивідуальні. Акцентуація - це, по суті, ті ж індивідуальні риси, але які мають тенденцією до переходу в патологічний стан [3; 4]. При більшій виразності вони накладають відбиток на особистість як таку і, нарешті, можуть набувати патологічний характер, руйнуючи структуру особистості [5].

Акцентуацію прийнято визначати як невідповідність розвитку характеру, гіпертрофовану вираженість окремих його рис, що обумовлює підвищену уразливість особистості відносно певного роду дій і утрудняє її адаптацію в деяких специфічних ситуаціях.(Рис.1.1)

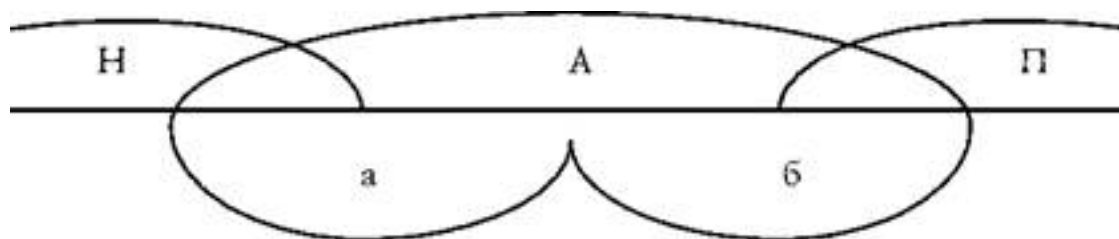

Рис.1.1 Інтенсивність прояву характеру Н - середні, нормальні характери; А - акцентуйовані характери, де а - прихована акцентуація, б - явна акцентуація; П - патологія характеру (психопатія).

Виділено дві міри вираженості акцентуації характеру: явна і прихована.

Явна акцентуація. Це крайні варіанти норми. Вона відрізняється наявністю досить постійних меж певного типа характеру. У підлітковому віці особливості характеру часто загострюються, а при дії психогенних чинників, можуть наставати тимчасові порушення адаптації, відхилення в поведінці. При дорослішанні особливості характеру залишаються досить вираженими, але компенсуються і зазвичай не заважають адаптації [11].

Прихована акцентуація. Вона віднесена до звичайних варіантів норми. У звичних умовах, межі певного типа характеру виражені слабо або не виявляються зовсім. Проте межі цього типа можуть яскраво, деколи несподівано, виявитися під

впливом тих ситуацій і психічних травм, які пред'являють підвищені вимоги до «місця найменшого опору». Психогенні фактори іншого роду, навіть важкі можуть навіть не виявити типа характеру. Якщо ж такі риси і виявляються, це, як правило, не приводить до помітної соціальної дезадаптації [12].

Також можна виокремити дві основні групи динамічних змін при акцентуаціях характеру.

Перша група - це мінущі, транзиторні зміни. По суті вони за формою ті ж, що і при психопатіях.

На першому місці серед них стоять гостро афективні реакції. Зустрічається кілька видів гострих афективних реакцій [8].

1. Інтрапунітивні реакції являють собою розряд афекту шляхом аутоагресії - нанесення собі ушкоджень, замах на самогубство, учинення собі шкоди різними способами (відчайдушні безрозсудні вчинки з неминучими неприємними наслідками для себе, псування цінних особистих речей і т.п.). Найчастіше цей вид реакцій зустрічається при двох, здавалося б, діаметрально протилежних за складом типах акцентуацій сензитивної і епілептоїдної.

2. Екстрапунітивні реакції мають на увазі розряд афекту шляхом агресії на навколишнє - напад на кривдників або «виміщення злоби» на випадкових осіб або потрапили під руку предметах. Найчастіше цей вид реакції можна бачити при гіпертимной, лабільною і епілептоїдною акцентуаціями.

3. Імунітивна реакція виявляється в тому, що афект розряджається шляхом безрозсудного втечі з афектогенної ситуації, хоча це втеча ніяк цю ситуацію не виправляє, а часто навіть дуже погано обертається. Цей вид реакції частіше зустрічається при нестійкою, а також при шизоїдних акцентуаціях.

4. Демонстративна реакція, це коли афект розряджається в «спектакль», в розігрування бурхливих сцен, в зображення спроб самогубства і т.п. Цей вид реакцій дуже характерний для істероїдної акцентуації, але може зустрічатися і при епілептоїдній і при лабільній.

Інший вид транзиторних змін при акцентуації характеру, найбільш виражений в підлітковому віці, - це минуці психоподібні порушення поведінки ("пубертатні поведінкові кризи") [17].

Минуці порушення поведінки можуть проявлятися у вигляді: 1) делінквентності, проступки в дрібних правопорушення, що сягають карного в судовому порядку криміналу; 2) токсикоманічної поведінки, виявляється в прагненні отримати стан сп'яніння, ейфорії або пережити інші незвичайні відчуття шляхом вживання алкоголю або інших дурманних кошти; 3) втеч з дому, і бродяжництва; 4) транзиторних сексуальних девіацій (раннього статевого життя, та ін.) [9].

Нарешті, ще один вид транзиторних змін при акцентуації характеру - це розвиток на їх фоні різноманітних психогенних психічних розладів - неврозів, реактивних депресій і т. П. Але в даному випадку справа вже не обмежується "динамікою акцентуацій": відбувається перехід на якісно інший рівень - розвиток хвороби [10; 14].

1.2 Типологія акцентуацій характеру та особистості (за К.Леонгардом)

К.Леонгард в 1968 році виділив шість типів темпераменту:

- гіпертимічний (характеризується підвищеним фоном настрою);
- дистимічний (акцентує увагу на негативних подіях);
- циклотомічний (схильний до коливань настрою);
- афективно-екзальтований (присутня бурхлива реакція на зовнішні стимули);
- тривожний (боязкий, покірний, принижений);
- емотивний (чутливий, тонко сприйнятливий).

Також їм було виділено чотири типи акцентуйованих особистостей:

- демонстративна - авантюризм, марнославство, жалість до себе, необдуманість вчинків, прагнення до гри певної соціальної ролі;
- педантична - ригідність нервових процесів, сумлінність, обов'язковість;

- застрягаючий - патологічна стійкість афекту, злопам'ятність, честолюбство, підозрілість, схильність до ревнощів, наполегливість;
- збудлива - недостатність самоконтролю, імпульсивність реакцій, схильність до алкоголізації.

Пізніше, в 1976 році вона була дещо видозмінена. До акцентуацій особистості він додав шість типів темпераменту (розділивши циклотимічний на афективно-лабільний і афективно-екзальтований) і три нових типи екстравертований, інтровертований і сенситивний.

Тому, виділені Леонгардом типи акцентуованих особистостей розділені на дві групи: 1) акцентуації характеру (демонстративний, педантичний, застрягаючий, збудливий) і 2) акцентуації темпераменту (гіпертимічний, дистимічний, тривожно-оягузливий, циклотимічний, емотивний, афективно-екзальтований) [23].

Наведемо типи характеру акцентуованих особистостей: за класифікацією Леонгарда:

1. Демонстративний – характеризується егоцентризмом, спрагою постійної уваги до своєї персони, очікуванням захоплення, здивуванням, співчуттям. Поряд з цими особливостями, можуть мати місце схильність до фантазування, сугестивність, артистичність в зовнішності і поведінці, ефектність пози і одягу і найчастіше виражена (але може бути і уявна) емоційність. Особистості егоїстичні та брехливі. Це частіше жінки, які дуже яскраві, ефектні, які вміють справити враження і всіх зачарувати. Але не чекайте від них участі, співчуття, проникливості, заглибленості в проблеми.

Люди можуть цілком достовірно зображати страждання, симулювати майже будь-яке захворювання, але тільки в тому випадку, якщо є, кому це показати або довести, тобто все розраховано на глядача.

Іншим різновидом реакцій з метою впливу на оточуючих є втеча в хворобу, яка залишається знаряддям впливу такої особистості на все життя. Такі люди страждають якимись незвичайними, таємничими, невиліковними захворюваннями, лікуються «у всіх знаменитостей», «пройшли всі види лікування», про які докладно розповідають. В допомоги психолога потребують тільки в разі серйозної

декомпенсації, оскільки досить добре пристосовуються до життя і вміють адаптуватися до мінливих умов краще багатьох нормальних [16; 19].

2. Застрагаючий – характеризується надмірною стійкістю ефекту зі схильністю до формування надцінних ідей. Для нього характерна підвищена підозрілість і хвороблива уразливість, вони прагнуть до домінування, не приймають думки інших; тому є висока конфліктність. Постійно «зводить рахунки», схильність до затяжних конфліктів. Але у такі люди прагнуть домогтися високих показників у будь-якій справі, проявляють високі вимоги до себе, у них присутня жага справедливості, принциповість, міцні стійкі погляди.

3. Емотивний - це надмірно чутливі, вразливі і ранимі люди, що глибоко переживають найменші неприємності, надмірно чутливі до зауважень, невдач, тому в них буває частіше сумний настрій. У дитинстві не люблять пустотливі ігор, уникають великих дитячих компаній, взагалі не схильні до легкого спілкування з незнайомими людьми. Проте, вони досить товариські, вважаючи за краще вузьке коло друзів і близьких, які розуміють з півслова. Одноліткам вони віддають перевагу іграм з малюками, велика прихильність до рідних.

Закиди, нотації викликають докори сумління, і навіть відчай, зазвичай властивий підліткам протест. В собі схильні бачити багато недоліків, особливо в області морально-етичних і вольових якостей. У них зазвичай дуже занижена самооцінка. Вони рідко вступають в конфлікти, грають в них пасивну роль. Образи не вихлюпують назовні.

4. Педантичний – характеризується інертністю психічних процесів, переживанням травмуючих подій довгий час. Виражена занудливість у вигляді «переживання» подробиць, такі люди виснажують інших надмірною акуратністю. Їм притаманні такі риси, як сумлінність, акуратність, серйозність, надійність у справах і в почуттях, рівний настрій. Але вони завжди перекладають ухвалення важливого рішення на інших.

5. Тривожно-боягузливий – у таких людей рано формується почуття обов'язку, відповідальності, високі моральні та етичні вимоги до себе. Саме у себе вони знаходять масу недоліків, і якщо шукають самоствердження, то не за рахунок тих

сфер, в яких сильні, а саме там, де відчувають свою неповноцінність. Боязкі, намагаються виглядати розв'язнішими і зарозумілими, намагаються керувати, бути обраними старостами і т.д. Вони розбірливі у виборі друзів і дуже прив'язуються в дружбі.

6. Циклотимічний - головна риса цього типу - крайня мінливість настрою. Про формування цього типу можна говорити, коли настрій змінюється часто і круто, а приводи для цього малі і нікчемні. Цим змінам властива значна глибина. Для цих людей важливо щоб їх хвалили, заохочували. Якщо ж їм на шляху трапляються неприємності, тоді у них виникають у відповідь гострі афективні реакції. Таким людям властива підвищена балакучість, влюбливість, альтруїзм, почуття жалю, художній смак. Крім того вони надмірно вразливі, патетичні, схильні до розпачу.

7. Гіпертимічний – у таких людей майже завжди дуже гарний настрій, вони веселі, балакучі, дуже енергійні, самостійні, прагнуть до лідерства, завжди прямують туди, де «кипить життя». Крім цього вони ігнорують покарання, втрачають грань недозволеного, у них відсутня самокритичність.

Їм характерні такі риси як енергійність, спрага діяльності, ініціативність, почуття нового, оптимізм, легковажність, схильність до аморальних вчинків, несерйозне ставлення до обов'язків, дратівливість у колі близьких людей.

Вони не люблять монотонність, самотність, умови жорсткої дисципліни, постійні моралі можуть викликати гнів. Часто бувають випадки захворювання маніакально - депресивного психозу.

8. Збудливий – характеризуються схильністю до дисфорії (поганому, злобно-тужливого настрою) і афективної вибуховості, в'язкістю, малорухомістю. Люди, які належать до цього типу не приймають швидких рішень і ніколи не відмовляються від своїх слів. Справи виконують точно, ретельно, акуратно і завжди доводять розпочате до кінця. Вони в усьому і завжди пунктуальні і акуратні; всі речі у них лежать на своїх місцях і знаходяться в ідеальному порядку. На них завжди можна покластися. Вони ніколи нікого не підводять. Але у них без видимих причин може виникнути агресивно-пригнічений настрій, в якому вони можуть давати афективні

реакції. Вони образливі і довго пам'ятають заподіяне їм зло. Воліють жити реальністю, а не мріями.

9. Дистимічний - характеризується зниженим настроєм, сумом, замкнутістю, небагатослівністю. Для таких людей характерна фіксація на похмурих сторонах життя, ідеомоторна загальмованість. Ці люди обтяжене гучним суспільством, з товаришами по службі близько не сходяться. У конфлікти вступають рідко, частіше є в них пасивною стороною. Цінують тих, хто дружить з ними, і схильний їм підкорятися. Їм характерні такі риси як серйозність, висока моральність, сумлінність, справедливість та пасивність, песимізм.

10. Афективно-екзальтований - люди реагують на життя більш бурхливо, ніж інші, їх зовнішні прояви відрізняються великою інтенсивністю. Такі особистості легко приходять в захват від радісних подій і у відчай від сумних. У них часто бувають пориви, які пов'язані з любов'ю до музики, мистецтва, природи, захоплення спортом та ін. – все це здатне зачепити таких людей до глибини душі. Але на противагу цьому, екзальтовані люди дуже вразливі з приводу будь яких сумних фактів. Жалість, співчуття до нещасних людей, до хворих здатна довести таку людину до відчаю [7].

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АКЦЕНТУАЦІЇ ХАРАКТЕРУ ЗА ПСИХОЛОГІЧНИМИ ТИПАМИ

2.1 Опис методики та процедури дослідження

Опитувальник Шмішека - особистісний опитувальник, який призначений для діагностики типу акцентуації особистості, є реалізацією типологічного підходу до її вивчення. Оpubлікований Г. Шмішека в 1970 р.

Методика складається з 88 питань, на які потрібно відповісти «так» чи «ні». Розроблений також скорочений варіант опитувальника. (Додаток А) За допомогою даної методики визначаються наступні 10 типів акцентуації особистості (за класифікацією К.Леонгарда) [21]:

Демонстративний тип. Притаманна підвищена здатність до витіснення.

Педантичний тип. Особливістю цього типу є інертність психічних процесів.

Неврівноважений тип. Притаманна конфліктність. Афект є надмірно сталим.

Збудливий тип. Характеризуються підвищеною імпульсивністю, невміння контролювати себе.

Гіпертимний тип. Притаманна висока активність та оптимізм, переважає позитивний настрій.

Дистимний тип. Характеризується песимізмом, загальмованістю, переважає знижений фон настрою.

Тривожно-боязкий тип. Характеризується боязкістю і лякливою, має багато страхів.

Циклотимний тип. Часта зміна настрою, перехід від позитивного до негативного та навпаки.

Афективно-екзальтований. Легко переходить з одного стану-захвату в інший-печалі.

Емотивний тип. Притаманна висока чутливість і вразливість до подій.

Максимальний показник по кожному типу акцентуації - 24 бали. Ознакою акцентуації вважається показник вище 12 балів.

Теоретичною основою опитувальника є концепція «акцентуованих особистостей» К. Леонгарда. У відповідності з цією концепцією всі риси особистості можуть бути розділені на основні та додаткові. Основні риси - стрижень особистості, вони визначають її розвиток, процеси адаптації, психічне здоров'я. При значній вираженості основні риси характеризують особистість в цілому. У випадку впливу несприятливих чинників вони можуть набувати патологічний характер, руйнуючи структуру особистості. Особистості, у яких основні риси яскраво виражені, названі К. Леонгардом акцентуовані. Акцентуовані особистості не слід розглядати в якості патологічних. Це випадок «загострення» певних, властивих кожній людині, особливостей. За К. Леонгардом, в акцентуованих особистостях потенційно закладені як можливості соціально позитивних досягнень, так і соціально негативний заряд.

К. Леонгардом виділені 10 типів акцентуованих особистостей, які досить довільно розділені на дві групи: акцентуації характеру (демонстративний, педантичний, неврівноважений, збудливий) і акцентуації темпераменту (гіпертимний, дистимний, тривожно-боязкий, циклотимний, афективно-екзальтований, емотивний).

2.2 Аналіз емпіричних результатів дослідження

Об'єктом мого дослідження стали люди віком 16 – 56 років. Вибірка складалась з 20 чоловік, 9-ти хлопців і 11-ти дівчат. Термін проведення: квітень – травень. В дослідженні була використана методика на виявлення акцентуацій характеру Шмішека. Перед проведенням досліджувані були ознайомлені з інструкцією опитувальника, і кожному був розданий бланк відповідей, які вони мали заповнити, відповівши на 88 питань. (Додаток Б)

На основі зібраного матеріалу була підрахована сума балів з кожного типу акцентуації (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Результати психодіагностичного дослідження акцентуацій обстежуваних віком 16 – 62 років за опитувальником Шмішека (м. Тернопіль та м. Чортків, квітень – травень 2017, вибірка – 20 осіб)

(ліва сторона таблиці 2.1)

№	Прізвище та ім'я	Вік, років	Професія/ спеціальність	Гіпертимічний тип	Застрагачий тип	Емотивний тип	Педантичний тип
1	Свергун Галина	39	викладач фортепіанно	15	18	18	12
2	Дембіцька Марія	62	Пенсіонер	18	16	18	18
3	Свергун Валерій	44	машиніст у ДЕПО	15	16	9	10
4	Осирчук Тетяна	20	Журналіст	24	12	18	18
5	Чубков Григорій	24	соціальний робітник	18	8	18	18
6	Вовк Марта	18	соціальний робітник	24	18	21	20
7	Атаманчук Наталія	22	Продавець	21	16	21	18
8	Ратушняк Іра	20	викладач математики	24	14	18	16
9	Курпіль Олександр	16	Комп'ютерна інженерія	18	16	18	8
10	Коник Дмитро	16	Комп'ютерна інженерія	21	16	18	10
11	Мимрик Віта	21	Банківський бізнес	15	12	15	6
12	Мельник Світлана	18	Документознавство	12	10	9	10
13	Дембіцький Денис	17	Хореограф	6	10	9	8
14	Кондрат Ірина	20	Соціальний робітник	9	8	21	12
15	Васелишин Ольга	25	Продавець-консультант	21	12	21	16
16	Костишин Орест	22	Механік	6	14	6	8
17	Мартинюк Олег	19	Історик	12	14	12	10
18	Маційовський Андрій	22	Інформатик	18	12	15	14
19	Корнійчук Станіслав	18	Документознавство	15	10	6	12
20	Онищук Тетяна	18	Документознавство	12	12	3	14

(права сторона таблиці 2.1)

Тривожно- боягузливий тип	Циклотомічний тип	Демонстративний тип	Збудливий тип	Дистимічний тип	Афективно- екзальтований тип
12	9	10	6	12	12
6	15	8	15	15	18
0	9	12	9	6	6
9	9	22	18	9	12
9	12	14	12	6	12
3	18	14	18	12	24
9	21	20	21	9	24
15	9	20	15	9	18
12	21	18	21	12	24
6	9	18	21	12	12
6	21	10	12	6	12
12	6	16	6	9	12
15	9	6	12	9	12
15	6	12	12	12	12
6	18	12	9	12	18
15	15	12	15	15	24
12	21	4	15	15	0
12	12	16	12	15	12
12	15	8	15	18	6
0	12	12	12	9	0

В результаті були отримані наступні результати:

Виражений тип акцентуацій притаманний 80% опитуваних:

одна виражена акцентуація – 50% респондентів;

дві виражені акцентуації – 20% респондентів;

дві виражені акцентуації – 5% респондентів;

дві виражені акцентуації – 5% респондентів.

Відсутній виражений тип акцентуацій у 20% опитуваних.

Отже, можна зробити такий висновок:

Свергун Галина. (поз. № 1 таблиці 2.1). Найбільш притаманними рисами акцентуації у неї є застрягаючий та емотивний, що вказує на те, що Галина не довіряє іншим людям та з обережністю ставиться до них. Характеризується чутливістю до образ та засмучення, сильно розвинене шанобство. Прагне досягати високих показників у будь-якій справі, за яку береться, й виявляє значну наполегливість у досягненні мети. У дружбі та коханні ревнива, образлива. Їй притаманна емоційність, чутливість, тривожність та балакучість. Найбільш виражена риса - гуманність, співчуття. Вразлива, життєві події сприймає дуже серйозно. Рідко конфліктує, не показує свої образи, емоції. Їй властиве почуття обов'язку, самокритичності.

Дембіцька Марія. (поз. № 2 таблиці 2.1). Найбільш притаманними рисами акцентуації у неї є гіпертимічний, емотивний, педантичний та афективно-екзальтований, що свідчить про те, що Марія характеризується великою рухливістю, товариськістю, жвавістю рухів та міміки. Самооцінка підвищена, весела, легковажна, життєрадісна. Також вона є емоційною, чутливою, тривожною. Вона виявляє гуманна та співчутлива. Вразлива, життєві ситуації сприймає дуже серйозно. У конфлікти вступає рідко. Пунктуальна та акуратна, особливу увагу приділяє чистоті, порядку. Скрупульозна, сумлінна, схильна суворо дотримуватися правил, сумнівається в собі, схильна самоперевірок. Крім цього вона відзначається високою контактністю, улюбливістю, здатністю захоплюватися. Любить знаходитися в колі друзів та близьких людей. Має гарний естетичний смак, виявляє яскравість та щирість почуттів. Циклічність настрою, поривчаста, легко переходить від стану захоплення до стану розчарування.

Свергун Валерій. (поз. № 3 таблиці 2.1). Найбільш притаманними рисами акцентуації у нього є застрягаючий, що свідчить про те, що Валерій товариський, любить повчати інших, мовчазний та недовірливий. Обережно ставиться до інших, тонко чутливий до образ та засмучення, шанобливий. Прагне досягти вершин у будь-якій справі, за яку береться, й виявляє значну наполегливість в досягненні мети. У дружбі та коханні ревнивий. Часто ображається. Мстивий.

Осирчук Тетяна. (поз. № 4 таблиці 2.1). Найбільш вираженим типом акцентуації у неї є гіпертимічний, що свідчить про те, що Тетяні притаманна велика рухливість, товариськість, жвавість рухів та міміки. Їй комфортно знаходитися у колі своїх однолітків, прагне бути лідером. Самооцінка підвищена, весела, легковажна, життєрадісна. Не відрізняється глибиною почуттів. Ініціативна, діяльна, винахідлива. Для неї не припустимі умови жорстокої дисципліни, монотонні роботи та самотність.

Чубков Григорій. (поз. № 5 таблиці 2.1). Найбільш притаманними рисами акцентуації у нього є гіпертимічний, емотивний та педантичний, що свідчить про те, що Григорій є рухливий, товариський, жвавий. Йому комфортно знаходитися у колі своїх однолітків, прагне бути лідером. Самооцінка підвищена, веселий, легковажний, життєрадісний. Притаманна емоційність, чутливість, тривожність, балакучість, бридливість. Найбільш виражена риса - гуманність, співчуття. Вразливий, життєві події сприймає дуже серйозно. Рідко вступає в конфлікти, приховує образи, емоції. Йому властиве почуття обов'язку, самокритичність. Крім цього він характеризується пунктуальністю, акуратністю, особливу увагу він приділяє чистоті, порядку.

Вовк Марта. (поз. № 6 таблиці 2.1). Найбільш вираженим типом акцентуації у неї є гіпертимічний та афективно-екзальтований, що свідчить про те, що Марта є рухлива, товариська, жвава. Полюбить компанії однолітків, прагне до лідерства. Самооцінка підвищена, весела, легковажна, життєрадісна. Важко переносить умови жорстокої дисципліни, монотонну роботу, самотність. Також вона характеризується високою контактністю, улюбливістю, здатністю захоплюватися. Часто сперечається, але не загострює суперечку до конфлікту. Віддана друзям та близьким, альтруїстична, здатна співчувати.

Атаманчук Наталія. (поз. № 7 таблиці 2.1). Найбільш вираженим типом акцентуації у неї є афективно-екзальтований, що свідчить про те, що Наталі притаманна висока контактність, улюбливість, здатність захоплюватися. Часто сперечається, але не загострює суперечку до конфлікту. Віддана друзям та близьким, альтруїстична, здатна співчувати. Має гарний естетичний смак, виявляє

яскравість та щирість почуттів. Підвладна частим змінам настрою, поривчаста, легко переходить від стану захоплення до стану розчарування.

Ратушняк Ірина. (поз. № 8 таблиці 2.1). Найбільш вираженим типом акцентуації у неї є гіпертимічний, що свідчить про те, що Іра характеризується великою рухливістю, товариськістю, жвавістю рухів та міміки, схильністю до бешкетування. Полюбляє компанії однолітків, прагне до лідерства. Самооцінка підвищена, весела, легковажна, життєрадісна. Не відрізняється глибиною почуттів. Ініціативна, діяльна, винахідлива. Важко переносить умови жорстокої дисципліни, монотонну роботу, самотність.

Курпіль Олександр. (поз. № 9 таблиці 2.1). Найбільш вираженим типом акцентуації у нього є афективно-екзальтовий, що свідчить про те, що Олександр характеризується високою контактністю, улюбливістю, здатністю захоплюватися. Часто сперечається, але не загострює суперечку до конфлікту. Відданий друзям та близьким, альтруїстичний, здатний співчувати. Має гарний естетичний смак, виявляє яскравість та щирість почуттів. Підвладний частим змінам настрою, поривчастий, легко переходить від стану захоплення до стану розчарування.

Коник Дмитро. (поз. № 10 таблиці 2.1). Найбільш вираженим типом акцентуації у нього є гіпертимічний та збудливий, що свідчить про те, що Дмитрові притаманна велика рухливість, товариськість, жвавість рухів та міміки. Полюбляє компанії однолітків. Самооцінка підвищена, веселий, легковажний, життєрадісний. Важко переносить умови жорстокої дисципліни, монотонну роботу, самотність. Також він характеризується підвищеною імпульсивністю, інстинктивністю, дратівливістю, запальністю. Схильний до провокування конфліктів, у яких, як правило, виступає активною стороною. Може бути владним, обираючи для спілкування в колективі більш слабких.

Мимрик Віта. (поз. № 11 таблиці 2.1). Найбільш вираженим типом акцентуації у неї є циклотимічний, що свідчить про те, що Віті властиві часті періодичні зміни настрою, а також залежність від навколишніх подій. Радісні події викликають у неї бажання діяти, говірливість, контактність; сумні - пригніченість, недобррозичливість, замкненість у собі.

Мельник Світлана. (поз. № 12 таблиці 2.1). Найбільш притаманними рисами акцентуації у неї є демонстративний, що свідчить про те, що Світлана характеризується підвищеною самооцінкою, демонстративністю поведінки, легкістю у встановленні контактів. Схильна до фантазерства, прикидання, спрямованого на прикрашання власної особи, артистизму. Нею керує прагнення до лідерства, жага визнання, похвали, захоплення. Бажає займати виключне місце, бути “особливим”. Здатна захопити інших неординарністю мислення й вчинків.

Дембіцький Денис. (поз. №13 таблиці 2.1). Найбільш притаманними рисами акцентуації у нього є тривожно-боягузливий, що свідчить про те, що Денисові притаманна сором'язливість, невпевненість у собі, низька контактність. Він уникає шумливих компаній однолітків, не любить шумких ігор, важко переживає контрольні, экзамени, перевірки. У нього рано формується почуття відповідальності, високі моральні та етичні вимоги. Відчуття власної неповноцінності намагається замаскувати самоствердженням у тих видах діяльності, де може якнайкраще розкрити власні здібності. Йому притаманні товарицькість, самокритичність.

Кондрат Ірина. (поз. № 14 таблиці 2.1). Найбільш притаманними рисами акцентуації у неї є емотивний, що свідчить про те, що Ірина є емоційна, чутлива, тривожна, балакуча. Найбільш виражена риса - гуманність, співчуття. Вразлива, життєві події сприймає дуже серйозно. Рідко вступає в конфлікти, приховує образи, емоції. Їй властиве почуття обов'язку, самокритичність.

Васелишин Ольга. (поз. № 15 таблиці 2.1). Найбільш вираженим типом акцентуації у неї є гіпертимічний та емотивний, що свідчить про те, що Ольга характеризується великою рухливістю, товарицькістю, жвавістю рухів та міміки, схильністю до бешкетування. Полюбляє компанії однолітків, прагне до лідерства. Самооцінка підвищена, весела, легковажна, життєрадісна. Важко переносить умови жорстокої дисципліни, монотонну роботу, самотність. Також вона є емоційна, чутлива, тривожна, балакуча. Найбільш виражена риса - гуманність, співчуття. Вразлива, життєві події сприймає дуже серйозно. Рідко вступає в конфлікти, приховує образи, емоції. Їй властиве почуття обов'язку, самокритичність.

Костишин Орест. (поз. № 16 таблиці 2.1). Найбільш вираженим типом акцентуації у нього є афективно-екзальтований, що свідчить про те, що Орест характеризується високою контактністю, улюбливістю, здатністю захоплюватися. Часто сперечається, але не загострює суперечку до конфлікту. Відданий друзям та близьким, альтруїстичний, здатний співчувати. Має гарний естетичний смак, виявляє яскравість та щирість почуттів. Підвладний частим змінам настрою, поривчастий, легко переходить від стану захоплення до стану розчарування.

Мартинюк Олег. (поз. № 17 таблиці 2.1). Найбільш вираженим типом акцентуації у нього є циклотимічний, що свідчить про те, що Олегові властиві часті періодичні зміни настрою, а також залежність від навколишніх подій. Радісні події викликають у неї бажання діяти, говірливість, контактність; сумні - пригніченість, недоброзичливість, замкненість у собі.

Маційовський Андрій. (поз. № 18 таблиці 2.1). Найбільш притаманними рисами акцентуації у нього є гіпертимічний, що свідчить про те, що Андрій характеризується великою рухливістю, товариськістю, жвавістю рухів та міміки, схильністю до бешкетування. Полюбляє компанії однолітків, прагне до лідерства. Самооцінка підвищена, веселий, легковажний, життєрадісний. Не відрізняється глибиною почуттів. Ініціативний, діяльний, винахідливий. Важко переносить умови жорстокої дисципліни, монотонну роботу, самотність.

Корнійчук Станіслав. (поз. № 19 таблиці 2.1). Найбільш притаманними рисами акцентуації у нього є дистимічний, що свідчить про те, що Станіслав характеризується серйозністю, повільністю, слабкістю волевих зусиль, заниженою самооцінкою. Малокотактний, небагатослівний, мовчазний. Уникає шумливих компаній, цінує друзів і готовий підкорятися їм. Сумлінний, вирізняється загостреним почуттям справедливості.

Онищук Тетяна. (поз. № 20 таблиці 2.1). Найбільш притаманними рисами акцентуації у неї є педантичний, що свідчить про те, що Тетяна характеризується ригідністю, інертністю, "важка на підйом". У конфлікти вступає рідко, неохоче, не претендує на лідерство. Пунктуальна, акуратна, особливу увагу приділяє чистоті, порядку. Скрупульозна, сумлінна, схильна суворо дотримуватися правил. У роботі

некваплива, посидюча, зорієнтована на високу якість результату, схильна до самоперевірок, сумнівів.

2.3 Загальні рекомендації респондентам щодо застосування інформації за акцентуаціями характеру

Гіпертимічний тип:

1. Гордіться, що ви такий стійкий, але не треба бути таким нахабним: побільше поваги до людей.
2. Привчайте себе ставити тільки реалістичні плани, зосередьтеся на найближчі завдання, зробіть їх якісно і вчасно.
3. Почніть займатися організацію свого особистого і ділового життя.
4. Карайте себе за кожну не доведену до кінця справу і невиконану обіцянку.

Збудливий тип:

1. Навчіться конструктивного відношенню до проблем: «Це трапилось. Що тепер робити?»
2. Робіть зарядку для обличчя.
3. Дуже корисний тренінг акторської майстерності, примірка героїчних відважних ролей - необхідно розвивати реактивність і імпульсивність.

Емотивний тип:

1. Коли ви не впевнені в собі або чогось боїтеся, згадайте приємну подію, ті відчуття, які ви відчували. Налаштуйтеся на стан повного спокою душі і постарайтеся знаходитися в цьому стані якомога довше.
2. У важкій ситуації Вам найкраще представити себе кіногероєм - сильним, упевненим в собі, у якого все і завжди виходить.
3. Знайомтеся з новими людьми, більше спілкуйтеся, говоріть про свої інтереси та захоплення.

Дистимічний тип:

1. Необхідно більше спілкуватися.

2. Необхідний здоровий спосіб життя. Гімнастика, контрастний душ дозволять підвищити тонус і відвернуть від похмурих роздумів.

3. Обов'язково працюйте з самооцінкою. Ви повинні полюбити себе.

4. Самонавіювання: «Мої справи з кожним днем все краще в усіх відношеннях», «Я милий, добрий і чудовий».

Тривожно-боягузливий тип:

1. Займайтеся підтримкою свого фізичного здоров'я: корисні загартовування, біг, плавання, будь-які фізичні вправи, спрямовані на розслаблення м'язів, в тому числі різні релаксаційні процедури.

2. Аутотренінг і позитивне мислення. Почати мислити позитивно; поміняти негативні установки і стереотипи на позитивні, в тому числі і по відношенню до самого себе; налаштуватися на оптимістичний лад через самонавіювання; розробити особисті позитивні афірмації (фрази, що містять позитивні твердження).

3. Побороти всі свої страхи і фобії.

Афективно-екзальтований тип:

1. Необхідні заняття аутотренінгом.

2. Треба навчитися розрізняти в собі духовне (розумне) і емоційне, частіше ототожнюючи з першим, навчитися виховувати в собі раціональність і аналітичність.

3. Корисно завести щоденник, в якому всякий раз відзначати, коли відбулася зміна настрою, і через що це сталося. При цьому аналізі можна уявити, що це вчинки і реакції іншої людини.

4. Не варто боротися зі стихіями емоцій, але ними потрібно навчитися керувати - 3 хвилини в день сміятися без приводу, входити в різні ролі з різними емоційними станами - це допоможе простежити механізм виникнення тієї чи іншої емоції.

Циклотимічний тип:

1. Розвивайте в собі звичку аналізувати всі раптові зміни в настрої: що сталося, що змінило моє настрій? Найчастіше задавайте собі подібні питання.

2. Спробуйте увійти в образ, наприклад, флегматичну, спокійну людину і проживіть в цьому образі кілька годин поспіль.

3. Як би Вам не хотілося розрядити свій поганий настрій на когось з близьких або знайомих, не робіть цього відразу. Знайдіть інший спосіб - зробіть міні зарядку, послушайте улюблену музику, прогуляйтеся по парку.

Застрягаючий тип:

1. Вчіться стримувати свої негативні емоції, своє невдоволення оточуючими.

2. Якщо питання, яке викликає у вас неприємні емоції, старайтеся зробити спілкування з людиною просто приємним.

3. При зустрічі з будь-якою людиною, навіть з тим, кого ви зовсім не знаєте, перша Ваша фраза має бути такою: «Я радий тебе бачити!»

4. При всій своїй зайнятості намагайтеся частіше зустрічати оточуючих з привітною посмішкою.

Педантичний тип:

1. Візьміть собі за правило, хоча б раз в день (тиждень) здійснювати ризикований вчинок (нехай зовсім маленький, але обов'язково).

2. Якщо ви потрапили в ситуацію, коли вам потрібно прийняти якийсь не дуже принципове рішення, зробіть це одразу, рішучо і безповоротно, не починайте звичайні для вас міркування.

3. Навчіться приймати рішення. Причому це потрібно робити якомога швидше, на перших же хвилинах цього діалогу.

Демонстративний тип:

1. Необхідно грати у флегматика, практикувати тихий голос, повільні рухи.

2. Навчіть їх репортажному викладу - без пауз, міміки, без гри інтонацій.

3. Допмагайте іншим виявитися в центрі уваги і порадійте за нього.

4. Вчіться любити себе: даруйте собі стільки тепла і турботи, щоб не було такої гострої потреби уваги і турботи інших.

РОЗДІЛ 3. ПСИХОДІАГНОСТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ЯК САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ

Я, Дембіцька Вікторія Валеріївна, народилася 11 травня 1997 року в м. Чортків. Після закінчення Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу імені О. Барвінського вступила у ТНЕУ на спеціальність « Психологія» і навчаюсь зараз на II курсі. Займаюсь хореографією і також люблю малювати. Вивчаючи дисципліну « Психодіагностика» я оволоділа великою кількістю цікавих тестів, методик і опитувальників, ознайомилася із процедурою їх проведення, за допомогою яких змогла пізнати себе та свій внутрішній світ. За характерологічним опитувальником Айзенка я виявився: за шкалою «Щирість» - відвертий; за шкалою «Екстравертованість» - екстраверт; за шкалою «Нейротизм» - потенційний надконкордант; за типом темпераменту – сангвінік. Відношуся до типу № 23, що означає , що я комунікабельна, активна, ініціативна, захоплива. Вмію домагатися наміченої мети. Честолюбна. Вмію бути організатором. Користуюся довірою і щирою повагою навколишніх.

Методика «Пізнай свій характер» показала мені такі результати, що я маю гарне почуття гумору, дипломатична, миролюбивий характер, мої інтереси пропорційно розподіляються між домом і навколишнім світом. Честолюбна і водночас не впевнена у досягненні своєї мети, комунікабельна. Вмію переконувати й уміло керувати іншими. Дисциплінована, вмію організовано працювати в колективі. Незалежна особистість, маю свої цілі і завдання. Азартна, наполеглива у грі.

За тестом Дж. Равена я виявила свій інтелектуальний потенціал: 118 одиниць IQ, що означає високий рівень розумових здібностей.

За експрес-діагностикою Л. І. Вассермана в мене виявився нище середнього рівень невротизації, це свідчить про емоційну стійкість; про позитивне тло переживань (спокій, оптимізм); про ініціативність; про почуття власного достоїнства, незалежності, соціальної сміливості; про легкість у спілкуванні.

За методикою діагностики К. Томаса найбільш притаманним способом розв'язання конфліктів є компроміс це означає що для мене важливим є

взаєморозуміння і згода між сторонами конфлікту.

Опитувальник К. Леонгарда-Шмішека (Д.В.) дає змогу визначити свій тип акцентуації характеру: у мене яскраво-виражений гіпертимічний тип акцентуації; найменш вираженим типом є дистимічний, що я характеризує великою рухливістю, товариськістю, жвавістю рухів та міміки. Полюбляю компанії однолітків, прагну до лідерства. Самооцінка підвищена, я весела, легковажна, життєрадісна. Не відрізняюся глибиною почуттів. Ініціативна, діяльна, винахідлива. Важко переносити умови жорстокої дисципліни, монотонну роботу, самотність. Мені не притаманна повільність, слабкість вольових зусиль, занижена самооцінка. Я не малоконтактна та не мовчазна. За тестом особистісної відповідальності О.Є. Фурман і А.В. Фурмана у мене вище середнього рівень відповідальності, що показує свідоме ставлення до вимог суспільної необхідності, обов'язків, соціальних завдань, норм і цінностей.

Тест-опитувальник А.В.Фурмана «Наскільки ти адаптований до життя» показав вище середнього рівень моєї особистісної адаптивності до суспільного повсякдення, в цілому сформовану позитивну Я-концепцію.

Опитувальник термінальних цінностей І.Г. Сеніна показав найвищі показники були у сфері «Досягнення», що означає що я прагну до досягнення конкретних і відчутних результатів у різні періоди життя. Це означає, що я ретельно планую своє життя, ставлячи перед собою конкретні цілі. У життєвих сферах найвищі показники були за шкалами:

«Навчання та освіта», що означає що я прагну до підвищення рівня своєї освіченості, розширення кругозору.

1. За Фрайбурзьким особистісним опитувальником отримано такі результати:

I – середній рівень невротизації особистості.

II – низький рівень психопатизації інтротенсивного типу.

III – середній рівень депресивності, майже відсутність її емоційному стані.

IV – низький рівень емоційної стійкості.

V – вище середнього рівень комунікабельності, часткова потреба в спілкуванні.

VI – вище середнього стійкість до стресу, хороша захищеність до дії стрес-чинників звичайних життєвих ситуацій, що базується на упевненості в собі, активності.

VII – середній рівень психопатизації екстратенсивного типу.

VIII – низький рівень сором'язливості, відсутність тривожності, скутості.

IX – вище середнього рівень прагнення до довірливо-відвертої взаємодії з оточуючими людьми при високому рівні самокритичності. Відвертий у проходженні тесту.

X – екстраверт

XI – стабільність емоційного стану, добре володіння собою.

XII – протікання психічної діяльності гармонійно з змішаним типом (маскулізму і фемізму).

За проективною методикою «До чого прагнете і чого уникаєте в даний момент» виявилось що тепер я прагну енергійного руху уперед і ввєрх, виявляючи цілеспрямовану активність, прагну до успіху, визнання, а також потребую короткочасного відпочинку, паузи. Уникаю слабовольної і депресивної тенденції, руху униз. Я не готова іти на поступки заради інших і уникаю нездатності протистояти обставинам.

За опитувальником Спілбергера-Ханіна у мене низький рівень ситуативної тривожності та помірна особистісна тривожність свідчить про не боязнь навколишнього світу та спокійне реагування на різні ситуації.

За диференціальними шкалами емоцій, за К. Ізардом у мене в даний момент позитивне самопочуття. І найяскравіше вираженими в момент проведення методики в мене були емоції інтересу.

Отже, за допомогою цих методик, опитувальників, тестів я дізналась про свої негативні та позитивні риси. Це мені допомогло виявити свій внутрішній потенціал, зрозуміти над чим мені потрібно працювати та що удосконалювати. На мою думку курс «Психодіагностика» обов'язково потрібна для майбутніх

психологів, адже за допомогою неї можна оволодіти багатьма методиками, опитувальниками та тестами, які необхідні у майбутній професії. (Додаток В)

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження нами отримані такі узагальнення і висновки:

1. Акцентуації особистості – це посилення ступеню певної риси. Що в кінцевому результаті робить цю рису акцентуваною. Проте ці риси далеко не такі численні, як індивідуальні. Акцентуація - це, по суті, ті ж індивідуальні риси, але які мають тенденцією до переходу в патологічний стан. При більшій виразності вони накладають відбиток на особистість як таку і, нарешті, можуть набувати патологічний характер, руйнуючи структуру особистості.

2. Виділені Леонгардом типи акцентуованих особистостей розділені на дві групи: 1) акцентуації характеру (демонстративний, педантичний, застрягаючий, збудливий) і 2) акцентуації темпераменту (гіпертимічний, дистимічний, тривожно - боягузливий, циклотомічний, емотивний, афективно - екзальтований). Кожен з них має свою характеристику та свої особливості.

3. Опитувальник Шмішека - особистісний опитувальник, який призначений для діагностики типу акцентуації особистості, він складається з 88 питань, на які потрібно відповісти «так» чи «ні».

4. Вибірка становить 20 чоловік, дев'ять хлопців і одинадцять дівчат, віком 16 – 56 років. Термін проведення: квітень – травень. Перед проведенням досліджувані були ознайомлені з інструкцією опитувальника, і кожному був розданий бланк відповідей, які вони мали заповнити, відповівши на 88 питань. Також було створено профіль особистості кожного опитуваного.

5. Емпіричне дослідження показало, що виражений тип акцентуацій притаманний 80% опитуваних:

- одна виражена акцентуація – 50% респондентів;
- дві виражені акцентуації – 20% респондентів;
- дві виражені акцентуації – 5% респондентів;
- дві виражені акцентуації – 5% респондентів.

Відсутній виражений тип акцентуацій у 20% опитуваних.

Результати показують те, що у індивіда може бути виражена не тільки одна акцентуація, а й декілька. Тому були надані рекомендації, як людина може виправити деякі негативні сторони, як вона може самовдосконалюватися та розвиватися.

Отже, проведене нами дослідження щодо визначення типів акцентуації за опитувальником Шмішека та їх опис відіграє велике значення й для опитуваних, адже вони більше пізнають себе та свої позитивні і негативні сторони. Знаючи цю інформацію індивіди можуть краще дізнатися про особливості свого психодуховного світу і як наслідок пристосовуватися до різних сфер діяльності в соціумі, що сприятиме кращій самореалізації та самоактуалізації особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адлер А. Практика і теорія індивідуальної психології / А. Адлер. - М., 1995. - С. 36.
2. Бурлачук Л.Ф. Акцентуации личности: что диагностируем? / Л.Ф. Бурлачук, В.Н. Духневич // Вопросы психологии. – 1998. – № 2. – С. 136-144.
3. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь - справочник по психологической диагностике / Л.Ф. Бурлачук - Киев, 1989. – С. 200.
4. Гуревича К.М. Психологічна діагностика: проблеми і дослідження / К. М. Гуревича – М., 1981. – С. 50.
5. Елисеєв О.П. Конструктивна типологія і психодіагностика особистості / Елисеєв О.П.; под ред. Панферова В.Н. – Псков: Изд-во Псковского обл. Ин-та усовершенствования учителей, 1994. – 280 с.
6. Корольчук М.С. Психодіагностика: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / М. С. Корольчук, В. І. Осьодло ; за заг. ред. : М. С. Корольчука. - К. : Ельга, 2004. - 400 с.
7. Леонгард К. Акцентуированные личности / К. Леонгард. – 1999. – С. 298.
8. Личко А.Е. Психопатия и акцентуация характера у подростков / А.Е. Личко. – 1983. – С. 256.
9. Мухіна В.С. Проблеми генезису особистості / В.С. Мухіна. – М., 1985. – С. 103.
10. Немов Р.С. Психология / Р.С. Немов – М.: изд. ВЛАДОС, 1997. – С. 624.
11. Общая психодіагностика / Под ред. А. А. Бодалева, В. В. Столина.— М.: Изд-во МГУ, 1987. – С. 304.
12. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К.К. Платонов - М.: Наука, 1986. – С. 256.
13. Подмазин С.И., Сибиль Е.И. Как помочь подростку с трудным характером. К.: НПЦ Перспектива, 1996. – 160 с.
14. Психологія індивідуальних відмінностей. Тести // Під ред. Гиппенрейтер Ю.Б., Романова В.Я. - М., 1982. - С. 64 - 68.

15. Психологія. [підручник] // Під ред. Крилова А.А. - М., 1998. - С. 53 - 55.
16. Райгородский Д.Я. Психология и психоанализ характера. Хрестоматия по психологии и типологии характеров / Я.Д. Райгородский - Самара: Издат.дом «Бахрах-М», 2002. – С. 368
17. Ратанова Г.А., Шляхте Н.Ф. Психодиагностические методы изучения личности / Г.А. Ратанова. – М.: МПСИ, 2005.
18. Рогов Е.И. Общая психология / Е.И. Рогов. – М.: изд. ВЛАДОС, 1998. – С. 319.
19. Столяренко Л.Д. Основы психологии. Практикум / Л.Д. Столяренко. – Ростов н/Д: Феникс, 2000. – С. 576.
20. Фурман А.В. Ідея професійного методологування: Монографія / А.В. Фурман. – Тернопіль: Екон. думка, 2007. – 187с.
21. Фурман А.В. Психодіагностика: навч.-метод. модульний комплекс із дисципліни. – Третє вид., скор. – Тернопіль, 2015. – 64с.
22. Х`елл Л., Зіглер Д. Теорії особистості / Л. Х`елл. – П., 1999. – С. 16 – 18.
23. Шевандрін Н.І. Психодіагностика, корекція і розвиток особистості / Н.І. Шевандрін – М., 2000. – С. 24 – 25.
24. Юнг К. Психологія і психоаналіз характеру. Хрестоматія / К. Юнг. – Самара, 1997. – С. 78 – 80.
25. Якунін В.А. Психологія / В.А. Якунін. – П., 1998. – С. 52.